

یادگیری مشارکتی و نقش آن در ارتقا مهارت های اجتماعی دانش آموزان با اختلال یادگیری ویژه

شبهلا کرمی زاده

کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی ، آموزگار در آموزش و پرورش استثنایی یاسوج

shahlakarami.st@gmail.com

۰۹۱۷۸۴۱۵۷۸۶

چکیده :

برخورداری از مهارت های اجتماعی و ارتباطات ثمر بخش برای داشتن عملکردی موفق در زندگی ضروری است . مهارت های اجتماعی از فرهنگ و گروه های اجتماعی که فرد در ارتباط با آنها قرار دارد تأثیر پذیرفته و میزان برخورداری از این مهارت ها در سلامت رفتاری و اجتماعی افراد نقش بسزایی را ایفا می نماید. تحقیق حاضر با هدف بررسی یادگیری مشارکتی و نقش آن در ارتقا مهارت های اجتماعی دانش آموزان با اختلال یادگیری ویژه و به روش توصیفی – تحلیلی انجام شده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که از آنجا که دانش آموزانی که مبتلا به اختلالات یادگیری ویژه هستند در ارتباط گیری با همکلاسی های خود ضعیف بوده و دچار برخی اختلالات رفتاری می باشد ، لذا نیازمند آموزش و ارتقا مهارت های اجتماعی می باشند . روش یاددهی-یادگیری مشارکتی به عنوان یکی از روش های نوین تدریس می تواند در رشد مهارت های اجتماعی این دانش آموزان مؤثر باشد .

واژگان کلیدی: اختلال یادگیری ویژه ، یادگیری مشارکتی ، مهارت های اجتماعی ، دانش آموزان

۱- مقدمه :

اختلالات یادگیری ویژه که به ناتوانی های یادگیری نیز شناخته می شود ، یک اختلال عصب تحولی است که بر توانایی مغز برای ارسال، دریافت و پردازش اطلاعات تأثیر می گذارد. دانش آموز مبتلا به ناتوانی یادگیری در خواندن، نوشتن، صحبت کردن، گوش دادن، درک مفاهیم ریاضی و درک عمومی مشکل دارد. این موضوع سبب بروز مشکل در یادگیری اطلاعات و مهارت های جدید در افراد مبتلا به این بیماری می شود. به طور کلی تعریف دقیق اختلال یادگیری ویژه به این شرح است : « ناتوانی یادگیری به معنای اختلال در یک یا چند فرآیند روانشناختی اساسی است که در درک یا استفاده از زبان، گفتار یا نوشتار دخیل بوده و ممکن است خود را در توانایی گوش دادن، صحبت کردن، خواندن، املا یا انجام محاسبات ریاضی نشان دهد. » (قشلاقی رحیمی ، ۱۴۰۱)

ناتوانی یادگیری دسته ای از نارسایی ها هستند که برعکس نارسایی های جسمی ، عمدتاً تا پیش از زمان تحصیل رسمی دانش آموزان در مدارس شناخته نمی شوند . در دوران تحصیل این دانش آموزان در مدارس این ناتوانی ها اغلب اوقات به عنوان اختلال خاص یادگیری شناخته نمی شوند و عدم آشنایی و آگاهی معلمان باعث می شود این اختلال با مشکل عقب ماندگی ذهنی اشتباه گرفته می شود و موجب می شود استرس و فشار روانی زیادی بر دانش آموزان وارد شود . در این راستا بروز اختلاف میان والدین و معلمان ، درمان این اختلال را با مشکل مواجه می شود . (محمدی ، ۱۳۹۱)

در سالهای پیش از ورود دانش آموزان به مدرسه ، تشخیص اختلال یادگیری کار دشواری است و در اغلب موارد آغاز این اختلال پیش از دوران ابتدایی و تا کلاس دوم مشخص می شود . معمولاً آغاز این مشکل قبل از کلاس اول دبستان نشانه تاخیر رشد در زبان ، یادگیری مفاهیم جدید و تاخیر در عملکرد و رفتار نسبت به همسالان می باشد . اولین نشانه های این اختلال در آغاز دبستان نمره های پایین و یادگیری ضعیف می باشد . یکی از راه های درمان این اختلال شناخت نوع آن و ریشه یابی بخصوص در دوران ابتدایی و در دروس اصلی می باشد .

دانش آموزانی که ناتوانی در یادگیری دارند از مشخصات زیر برخوردارند :

مشکل در صحبت کردن، خواندن، نوشتن، محاسبه، مشکل در تمرکز حواس و توجه به مطالب، گیج شدن در مورد زمان و فضا، رفتار تحریک پذیرانه، مشکل در یادآوری، هماهنگی فیزیکی ضعیف، مشکل در سازماندهی برای انجام یک منظور و مشکل در دوست شدن با افراد و دوست ماندن با آنها. دانش آموزان با ناتوانی های یادگیری علاوه بر محدودیتهای عملکردی اغلب رفتارهای اضطرابی و مهارتهای ضعیف عاطفی را در قالب رفتارهای مخرب و خشونت آمیز با همسالان بیگانه نشان می دهند . (هاشمی مهر ، ۱۳۹۷) با توجه به ضعف دانش آموزان با اختلال یادگیری در برقراری روابط اجتماعی درست با دیگران ، لذا آموزش و رشد مهارت های اجتماعی در آنان از اهمیت بسزایی برخوردار است .

مهارت های اجتماعی، رفتارهایی هستند که فرد را قادر به تعامل مؤثر و اجتناب از پاسخ های نامطلوب نموده و بیانگر سلامت رفتاری و اجتماعی افراد هستند . این مهارت ها ریشه در بسترهای فرهنگی و اجتماعی داشته و شامل رفتارهایی نظیر پیشقدم شدن در برقراری روابط جدید، تقاضای کمک نمودن و پیشنهاد برای کمک به دیگران است. (Gresham and Elliot , 1990) تبعات و پیامدهای برخورداری از سطوح نامناسب مهارت های اجتماعی منجر به فقدان سلامت رفتاری و اجتماعی مناسب در دوران بزرگسالی خواهد بود .

در چند دهه اخیر، نقش مهارت اجتماعی در زندگی مورد توجه روانشناسان و محققان قرار گرفته است. پیچیدگی جامعه مدرن امروزی، مشکلات روزافزون و تغییر شیوه های زندگی باعث شده است نیاز به مهارت اجتماعی بیشتر شود، حتی در جوامع مادی نیز واقعیت ها حاکی از آن است که مردم به مهارت اجتماعی گرایش پیدا کرده اند . متخصصان هم بر این نکته اذعان دارند که شیوه های درمانی برای بهبود سلامت جسم و روان به تنهایی جوابگو نیست بلکه باورهای مهارت اجتماعی و گرایش به مهارت اجتماعی به نحو چشم گیری بر سلامت افراد تأثیر می گذارد. (سیف و همکاران ، ۱۳۸۱) نقش مهم مدارس در شکل گیری هنجارها ، باورها ، فرصت های اجتماعی و ارزش ها همواره مورد توجه بوده است .

اولین ارتباطات و تعاملات کودکان در نظام آموزشی در سن ۵ تا ۶ سالگی برقرار می شود و تا ۱۸ سالگی این رابطه ادامه می یابد. بنابراین دانش آموزان در حدود ۱۳ سال از عمر خود را در مدرسه و در سیستم آموزشی و به دور از خانواده خود می گذرانند؛ و لذا می توان گفت دانش آموزان اولین گام های اجتماعی شدن خود را در مدارس و مؤسسات آموزشی بر میدارند. وظیفه بوجود آوردن ارزشها و هنجارها در جامعه علاوه بر آموزش مطالب درسی برعهده مدارس می باشد. امروزه انتظاری که از مدارس می رود این است که دانش آموزان را در یک محیط یادگیری سالم آموزش دهد تا در آینده افرادی مولد و موفق در جامعه باشند. (رضایی و همکاران، ۱۳۹۰)

یکی از روش های مؤثر در آموزش مفاهیم گوناگون به دانش آموزان استفاده از روش های فعال در تدریس است. یکی از روش های آموزشی فعالی که امروزه مورد توجه صاحب نظران تعلیم و تربیت می باشد، یادگیری مشارکتی است. اصطلاح یادگیری مشارکتی به یک روش آموزشی که دانش آموزان در سطوح مختلف عملکرد، در گروه های کوچک برای رسیدن به اهداف مشترک فعالیت می کند بر می گردد و دانش آموزان به همان اندازه که برای یادگیری خودشان مسئول هستند برای یادگیری دیگران نیز مسئول می باشند. (شناگوی محرز و همکاران، ۱۳۹۶) افزایش پیشرفت تحصیلی، رشد مهارت های اجتماعی، تقویت مهارت رهبری و روحیه همکاری، اصلاح برخوردهای اجتماعی و ایجاد رابطه مثبت در گروه و نگرش مثبت به مدرسه از جمله نتایج مثبت به یادگیری روش های مشارکتی می باشد.

شکاری (۱۳۹۱) در تحقیق خود به بررسی تاثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت های اجتماعی دانش آموزان پرداخته و نتیجه گیری کرد « بین دو گروه در رشد مهارت های اجتماعی مناسب، کاهش پرخاشگری و رفتارهای تکانشی، کاهش رفتارهای غیراجتماعی کاهش میزان غرور و کاهش حسادت و گوشه گیری تفاوت معنی دار وجود داشت. روش یادگیری مشارکتی نسبت به روشهای سنتی تدریس در رشد مهارت های اجتماعی دانش آموزان موثرتر است. »

طاهری و زیارت زاده (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی تاثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت های اجتماعی دانش آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی شهر بوانات در سال ۹۱ - ۹۰ پرداخته و نشان دادند « روش تدریس مشارکتی در مقایسه با روش سنتی تدریس توانسته است مؤلفه های مهارت های اجتماعی شامل همکاری، انجام وظیفه، انجام کار در برابر دیگران، دوست یابی، سؤال کردن و شرکت در فعالیت های گروهی را بهبود بخشد. در حالی که روش یاددهی-یادگیری مشارکتی در رشد مهارت های اجتماعی احترام گذاشتن به دیگران، رعایت مقررات، گوش کردن، مسئولیت پذیری و پذیرش جواب نه از دیگران تفاوتی با روش معمول تدریس نداشت »

عباسی اصل و همکاران (۱۳۹۵) به مقایسه اثربخشی سه روش یادگیری مشارکتی بر مهارت های اجتماعی دانش آموزان دختر پایه دوم راهنمایی پرداخت و براساس یافته های پژوهش « در مقایسه اثربخشی این سه روش بر مهارت های اجتماعی، تفاوت میانگین های به دست آمده بین گروه های آزمایشی معنادار نیستند؛ ولی در مقایسه میانگین نمره های گروه های آزمایشی با گروه گواه، تفاوت میانگین های گروه های آزمایشی الف (گروه های پیشرفت تیمی دانش آموزان) و ب (جیگساو) با گروه گواه، به ترتیب در سطوح $P < 0.01$ و $P < 0.05$ معنادارند. این در حالی است که تفاوت میانگین های گروه های آزمایشی ج (باهم آموختن) و گواه در هیچ یک از این سطوح معنادار نیست. به عبارت دیگر، نتایج گویای تفاوت این سه روش در تأثیرگذاری بر مهارت های اجتماعی هستند. »

نتایج تحقیق رهبری و طوسی (۱۳۹۹) در بررسی اثربخشی تدریس به روش یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت های اجتماعی دانش آموزان نشان داد « آموزش به روش مشارکتی بر مهارت های اجتماعی، رفتارهای اجتماعی مناسب و درک کاهش جرات ورزی های نامناسب، رفتارهای تکانشی، رفتارهای حسادت آمیز و رفتارهای گوناگون مؤثر است. بنابراین می توان نتیجه گرفت یکی از راه های ارتقای رشد اجتماعی دانش آموزان یادگیری مشارکتی است. »

نوروزی (۱۴۰۰) در پژوهشی به تبیین نقش یادگیری مشارکتی بر ارتقاء فرآیند یادگیری و مهارت های اجتماعی دانش آموزان پرداخته و نشان داد « بی تردید در عصر حاضر با تحولات همه جانبه ای که داشته ایم نظام های آموزشی ناگزیر به استفاده از روش ها و نیز تغییر و نوآوری در اهداف برنامه درسی، مواد و محتوای آموزشی، روش ها و وسایل آموزشی و بطور کلی تغییر در فرآیند یاددهی-یادگیری شده است. بنابراین آموزش مهارت های تفکر و یادگیری از طریق روش های فعال ضروری به نظر می رسد و این امر با تغییرات بنیادی روش های یاددهی-یادگیری در مدارس میسر می گردد. یکی از روش های نوین در تکنولوژی یادگیری روش یادگیری مشارکتی می باشد. با توجه به اینکه رشد مهارت های اجتماعی در ایجاد ارتباط با دیگران، ابراز عقاید و احساسات، همکاری، مسئولیت پذیری و رشد توانایی های دانش آموزان نقش بسزایی دارد. بنابراین هدف این مقاله تبیین تاثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت های اجتماعی بوده است »

یافته های پژوهش اندیشه و همکاران (۱۴۰۲) در بررسی تاثیر یادگیری مشارکتی بر بهبود مهارت های اجتماعی دانش آموزان نشان داد « روش یاددهی یادگیری مشارکتی به عنوان یکی از روش های نوین تدریس می تواند تا حدودی در رشد مهارت های اجتماعی دانش آموزان را بهبود ببخشد. »

۲- روش شناسی :

پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی و با اتکا به منابع کتابخانه ای به بررسی یادگیری مشارکتی و نقش آن در ارتقا مهارت های اجتماعی دانش آموزان با اختلال یادگیری ویژه می پردازد و با توجه به روش پژوهش، جامعه آماری پژوهش شامل کلیه اسناد، مدارک و منابع مرتبط با موضوع مورد بررسی می باشد.

۳- بحث درباره یافته ها

اجتماعی شدن به معنای یافتن جایگاه خود در جریان زندگی است. این مفهوم به معنای زندگی مسالمت آمیز با دیگران و سازگاری با آن ها نیست، بلکه به این معنا است که فرد یاد بگیرد در این دنیای آشفته و شگفت انگیز، زندگی موفق داشته باشد. یکی از دلایل اصلی این که بسیاری از افراد هنگام حضور در موقعیت های اجتماعی مختلف به برخوردهای پرخاشگرانه روی می آورند این است که آنان به شدت فاقد مهارت های اجتماعی اولیه هستند و به عبارت دیگر القای چگونه با دیگران بودن را نیاموخته اند. بنابراین آموزش مهارت های اجتماعی به این افراد می تواند موجب کاهش پرخاشگری آنان شود. (هاشملو ، ۱۴۰۰) مهارت اجتماعی ، رفتارهای آموخته شده ای است که فرد را قادر می سازد تا با دیگران رابطه اثربخش داشته و مانع از بروز واکنش های نامعقول اجتماعی می گردد . همکاری ، مشارکت با دیگران، کمک کردن ، آغازگر رابطه بودن ، تعریف و تمجید از دیگران و قدردانی کردن ، مثال هایی از این نوع رفتار هستند . مهارت های اجتماعی باعث ایجاد ویژگی های اساسی شخصیتی مانند اعتماد، احترام، مسئولیت پذیری، انصاف، مراقبت و شهروندی در دانش آموزان می شود . این مهارت ها منجر به ایجاد امکان شروع روابط متقابل و مثبت با دیگران و تداوم آن رابطه با دیگران می شود .

۳- ۱. اجزا تشکیل دهنده مهارت های اجتماعی

مهارت های ارتباطی

مهارت های کلامی، غیر کلامی، مهارت های اولیه در برقراری ارتباط، شروع مکالمه ، مهارت های رهبری

مهارت های جرأت ورزی

مهارت های مربوط به توانایی « نه » گفتن، بیان نیازهای خود، شناسایی حقوق خود و دیگران، انتقاد کردن، پذیرش محاسن خود، تعریف و قدردانی از دیگران

مهارت های خود مدیریتی

پیروی از قواعد ، پذیرش انتقاد ، مشارکت در موقعیت های گوناگون ، هویت یابی ، مهارت های مطالعه مستقل ، مهارت های مراقبت از خود

مهارت های مربوط به پرورش حس همکاری، مسئولیت پذیری و نוע دوستی

مهارت های مربوط به همکاری در مدرسه، همکاری در منزل و همکاری در اجتماع

مهارت های درک اجتماعی و شناسایی ارزش های جامعه

مهارت های مربوط به درک اجتماعی و مهارت های مربوط به شناسایی ارزش های جامعه

۳- ۲. یادگیری مشارکتی و نقش آن در رشد مهارت های اجتماعی

یادگیری و کسب اطلاعات یکی از ویژگی های بارز انسان هاست .انسان به طور غریزی تمایل دارد به اطراف بنگرد و حوزه اطلاعات خودش را گسترش دهد. « یادگیری، ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار بالقوه یادگیرنده مشروط به اینکه این تغییر بر اثر اخذ تجربه رخ میدهد » (سیف ، ۱۳۸۷)

معمولاً برای تحقق اهداف آموزشی در مدارس سه رویکرد اساسی و سه نوع محیط یادگیری وجود دارد که در ادامه به توضیح هریک از آنها می پردازیم : (کرامتی ، ۱۳۸۶)

محیط یادگیری رقابتی

در این رویکرد دانش آموزان برای بهتر شدن با هم رقابت می کنند و هر یک می کوشند از دیگری پیشی بگیرد؛ اما این تلاش پس از مدتی به درجا زدن عده زیادی از دانش آموزان می انجامد زیرا عده کمی در این مسابقه به هدف های مورد نظر معلم دست می یابند. در این رویکرد ممکن

است تنها یک یا چند نفر سود ببرند چون نوعی وابستگی درونی منفی در بین دانش آموزان برای رسیدن به هدف به وجود می آید. دانش آموزانی که بر اساس این رویکرد آموزش می بینند فکر می کنند در صورتی می توانند به اهداف خود برسند که سایر دانش آموزان در رسیدن به هدف هایشان شکست بخورند.

محیط یادگیری انفرادی

یکی از روش های متداول برای از بین بردن جنبه های منفی محیط رقابتی، ایجاد یک محیط یادگیری انفرادی است. در این محیط، دانش آموزان بدون توجه به پیشرفت یکدیگر به طور انفرادی برای رسیدن به هدف های خود تلاش می کنند و از دیگران توقع کمک ندارند. در این رویکرد معلم مرجع اصلی است و دانش آموزان با هم تعامل ندارند. نقص اصلی این محیط این است که فعالیت اجتماعی چندانی در آن صورت نمی گیرد و از آنجا که یادگیری اساساً یک فعالیت اجتماعی است لذا این محیط به دلیل فراموش شدن جنبه های اساسی زندگی از جمله: مهارت های اجتماعی و یادگیری مادام العمر تقریباً خسته کننده می باشد.

محیط یادگیری مشارکتی

در این رویکرد تأکید بر فعالیت و کار دانش آموزان با یکدیگر می باشد، به گونه ای که اعضای گروه با همبستگی درونی، مسئولیت پذیری و پاسخگویی و غیره برای رسیدن به اهداف مشترک تلاش می نمایند. در این رویکرد معلم نقش راهنما و تسهیل کننده و تدارک دهنده موقعیت و مواد آموزشی را دارد و گردانندگان اصلی چرخه فرآیند یاددهی و یادگیری دانش آموزان کلاس ها می باشند. در این رویکرد دانش آموزان از طریق همکاری و مشارکت و در قالب گروه ها به یادگیری می رسند و در قبال یادگیری یکدیگر احساس مسئولیت می کنند.

یادگیری مشارکتی یکی از رویکردهای نوین یاددهی و یادگیری است که در برخی نظامهای آموزشی دنیا به عنوان جایگزینی برای پایان دادن به حاکمیت روشهای سنتی شناخته شده است. در این روش، دانش آموزان به صورت گروهی در انجام وظایف مشترک کار می کنند و از این راه، کار خود را اثربخش می کنند. در روش یادگیری مشارکتی دانش آموزان به جای کارکردن به صورت انفرادی و یا رقابت با سایرین در کلاس، این فرصت را دارند که گروه های یادگیری خود را تشکیل دهند تا فعالانه در محیطی که تعامل و پویایی و بحث و گفتگو را می طلبد به یادگیری بپردازند. گروهها معمولاً ۲ یا ۵ نفره هستند و از رفتارهای اجتماعی و مشارکتی برای اجرای وظایف مشترک یا فعالیتهای یادگیری استفاده می کنند، فراگیران به طور مثبت به هم وابسته اند و علاوه بر جنبه اجتماعی به طور انفرادی مسئول یا پاسخگوی کار خود هستند. (عباسی اصل و همکاران، ۱۳۹۵)

در گذشته به این روش روش فعال گفته می شد و منظور از روش فعال روشی بود که در آن معلم و دانش آموز به صورت فعال به بیان اندیشه و نقد مسائل مختلف در کلاس درس بپردازد اما اکنون این روش یکی از روش های تدریس تعاملی است و تدریس تعاملی تدریسی است که فراتر از کمک به دانش آموزان به کسب محتوای علمی و مهارت ها می اندیشد در این روش علاوه بر توجه به کسب اطلاعات و مهارت ها به فرایند تفکر و اهداف اجتماعی آموزش تأکید فراوان شده است کودکان با مشاهده و تقلید از رفتار دیگران یاد می گیرند و در جریان مشاهده و تقلید کشف می کنند که چگونه به طور هدفمند حرکت و به طور قابل فهم صحبت کنند تا به سطحی برسند که خودشان اهدافشان را تعیین کنند، از خود و دیگران می آموزند آنها در خلال بازی هایشان با خود صحبت میکنند و یاد میگیرند که چگونه فکر کنند و چه انجام دهند و یادگیریشان را با تکیه بر بیان به

صورت اکتسابی، تسلط یابی و تصورات استمرار می یابد در این روش دانش آموزان با شنیدن انتقادات هم سالان خود بیشترین نسبت به خود کسب می کنند و درک و فهم خود را از طریق شنیدن انتقادات و پیشنهادات دیگران گسترش می دهند. (فرجی دشت، ۱۳۸۹)

۳- ۲- ۱. اهداف یادگیری مشارکتی

در رویکرد یادگیری مشارکتی همواره دو هدف عمده دنبال می شود

- ۱- بهبود درک و فهم و مهارت های شناختی دانش آموزان در موضوعاتی که تدریس می شود
- ۲- افزایش مهارت در تعامل اجتماعی و احترام به فرهنگ های موجود در مدرسه در فرایند چنین آموزشی از دانش آموزان انتظار می رود که مهارت های شناختی و اجتماعی خود را تقویت کند و نگرش مسببی را نسبت به نژاد ها قومیت ها و اندیشه های مختلف کسب کنند

۳- ۲- ۲. ویژگی های یادگیری مشارکتی

تشکیل گروه های نامتجانس

یادگیری مشارکتی معمولاً باید از گروه های چهار تا شش نفری تشکیل شود که از جهات مختلف از جمله، توانایی یادگیری میزان پیشرفت، نژاد، جنس و... نامتجانس باشند یعنی نمی توان گروهی انتخاب نمود که همگی در یک سطح استعداد باشند یا همگی از یک نژاد و قوم باشند چرا که در این صورت پیشرفتی حاصل نخواهد شد. هدف یادگیری مشارکتی تاکید بر جنبه اجتماعی یادگیری است که در این روش آنهایی که از نظر توانایی با لاتر از بقیه هستند سایر افراد را کمک می نمایند تا به سطح قابل قبولی برسند

داشتن اهداف روشن و صریح

یادگیری مشارکتی باید دارای اهداف روشن و صریح و از همه مهم قابل دسترسی باشد یعنی گروه باید بداند به دنبال چه چیزی هست و در این تعامل برای رسیدن به هدف از کجا باید شروع و طی چه فرایندی به هدف خواهد رسید. نمی توان برای گروه اهدافی مشخص نمود که قابل دسترسی نباشند چرا که در این صورت گروه اعتماد به نفس خود را از دست داده و منجر به شکست روحیه ی گروهی می شود.

وابسته بودن اعضای گروه به همدیگر

دانش آموزان به منظور تسلط بر محتوی و مواد آموزش به صورت گروهی همکاری و فعالیت می کنند یعنی هر یک از اعضا وظیفه ای دارد ولی تمام وظایف در یک جهت می باشد آن هم رسیدن به هدف نهایی گروه برای این منظور می توان مواد آموزشی را بین گروه تقسیم کرد و از اعضای گروه خواست که مطلب مربوط به خود را بیاموزند و آن را به سایر اعضای گروه نیز آموزش دهند.

معلم به عنوان هدایت کننده و منبع اطلاعات

معلم در این روش برعکس روش های سنتی انتقال دهنده محض نیست بلکه باید نقش راهنما و هدایت گروه را به عهده بگیرد فقط در مواقعی که گروه ها به مبنی بر خورد نماید که به نتیجه نرسند معلم می تواند وارد عمل شود و اطلاعات لازم را در اختیار آنان قرار دهند

مسئولیت فردی

بعضی تصور می کنند که چون این روش مبتنی بر همکاری و مشارکت است فرد به طور مستقل وظیفه ای ندارد این تصور کاملاً اشتباه است . در این روش رویکرد مشارکتی فرد علاوه بر اینکه در جهت رسیدن به اهداف با اعضای گروه مشارکت می کند به طور مستقل نیز وظایفی دارد . معلم برای جلو گیری از اینکه بعضی از اعضای گروه بیشترین کار را انجام ندهند و اعضای دیگر از زیر بار مسئولیت شانه خالی نکنند باید مسئولیت های فردی را به عهده آنها بگذارد به عنوان مثال معلم می توان از تک تک اعضا بخواهد تا به سوالات کتبی یا شفاهی او که در مورد فعالیت های گروه طرح شده اند پاسخ دهند یا اینکه معلم زمینه ای فراهم کند تا هر یکی از دانش آموزان قسمتی از وظایف گروهشان را به تنهایی انجام دهند و در این قسمت معلم می تواند این اختیار را به دانش آموزان بدهد تا خودشان قسمتی از محتوای ارائه شده در کلاس را که در آن زمینه تخصص یا علاقه دارند انتخاب نمایند

پاداش به توفیق گروهی

در این نوع یادگیری موفقیت یکی یا چند نفر از اعضای گروه ملاک ارزش یابی نیست بلکه ملاک مهم در این روش موفقیت کل گروه است اگر گروه کاری انجام دهد که مستحق پاداشی باشد کل اعضای گروه پاداش می گیرند و اگر گروه وظیفه اش را به درستی انجام ندهد کل اعضای گروه تنبیه می شوند

۳- ۲- ۳. مزایای روش یادگیری مشارکتی

پیشرفت تحصیلی

هدف یادگیری مشارکتی ارتقای عملکرد دانش آموزان در وظایف مهم علمی و آموزشی است اعتقاد بر این است که ساختار انگیزشی روش مشارکتی جایگاه یاد گیری و هنجار های پیشرفت تحصیلی را بالا می برد . طبق نظر اسلاوین پژوهش های انجام شده درباره روش یادگیری مشارکتی دال بر این ادعا هستند که این روش در بالا بردن سطح پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در موضوعات مختلف و در سطوح مختلف تحصیلی مفید است.

ارتقای روابط اجتماعی

دومین اثر مهم روش یادگیری مشارکتی گسترش روابط اجتماعی فراتر از سطح تحصیلی محلی یا خانوادگی است این روش در خلال استفاده از ساختار های مشارکتی شریطی را برای همکاری گروهی در وظایف عمومی فراهم می کند دانش آموزان از این طریق می آموزند که به همدیگر احترام بگذارند و به دقت به نظرات هم گوش بدهند حتی اگر مخالف نظرات خودشان باشد. در واقع در این روش دانش آموزان روش های نقد و بررسی افکار دیگران را نیز می آموزد.

مهارت های حل مسئله مشارکتی

یکی از آثار مهم و نهایی روش مشارکتی این است که دانش آموزان مهارت های مشارکت و همکاری را می آموزند دانش آموزان با قرار گرفتن در یک گروه احساس اعتماد به نفس می کند و با مواجه شدن با مسائل مختلف از طریق هم فکری و هم یاری مشکل را حل می نمایند و در صورت لزوم در این زمینه از معلم هم کمک میگیرند.

۴- نتیجه گیری

اختلال یادگیری ویژه به معنی نارسایی در یک یا چند فرایند روانشناختی در زمینه فهمیدن و بکار بردن زبان اعم از کلامی یا نوشتاری است که بصورت نارسایی در زمینه گوش کردن، فکر کردن، صحبت کردن، هجی کردن یا خواندن، نوشتن و حساب کردن بروز میکند. این اختلال اغلب منجر به ضعف در برقراری ارتباط با دیگران می شود. چنانچه نقص در مهارت های اجتماعی پایدار بماند در درازمدت دانش آموزان را با مشکلاتی از قبیل چرخه های شکست، طرد شدن از طرف همسالان، ضعف تحصیلی در مدرسه و مشکلات سلامت عمومی و روانی (اضطراب و افسردگی) در بزرگسالی مواجه کند. از جمله مداخلات درمانی مناسب در جهت ارتقا و رشد مهارت های اجتماعی این دانش آموزان بکارگیری روش های تدریس فعال همچون یادگیری مشارکتی در مدارس است. یادگیری مشارکتی مجموعه ای از روشهای آموزشی است که دانش آموزان را برای کار در گروههای یادگیری کوچک با تواناییهای مختلف، آماده میکند و به عنوان یکی از روشهای فعال تدریس محسوب میشود. فرایند یادگیری مشارکتی شامل فرایند تصمیم گیری و حل مشکلات و همچنین روند به اشتراک گذاری اطلاعات مربوطه و تخصص با دیگران است. روش یادگیری مشارکتی، محیطی را ایجاد می کند که در آن تعاملات دانش آموز - دانش آموز از طریق بحثهای گروهی، تصویب جمعی از استراتژیهای عمل و تلاش گروهی در راستای اهداف مشترک یادگیری تشویق می شود.

یادگیری مشارکتی زمینه مناسبی را برای رشد مهارتهای اجتماعی و همدلی با دیگران فراهم می سازد، رفتار مخل نظم را تا حدود زیادی کاهش می دهد. احساس مثبت شاگردان را نسبت به یکدیگر و نسبت به خود افزایش میدهد و مسئولیت فرد را در قبال یادگیری خود بیشتر می کند. محیط مبتنی بر مشارکت احساس همدردی شاگردان نسبت به دیگران را افزایش، تنشهای میان گروهی و رفتار پر خاشگرانه و ضد اجتماعی را کاهش داده و تأثیر قابل ملاحظه ای بر کیفیت قضاوت اخلاقی آنان دارد تعاملات رودررو افراد را مجبور به گوش کردن می کند، آنها را وادار می کند که در زمینه ارزشیابی از عملکرد همکلاسان خود دقیق باشند، موجب می شود دانش آموزان بی توجه به درس، گوشه گیر و کم حرف فعال شوند، از یکدیگر سؤال کند، مطالب درسی را توضیح دهند، مواردی را به یکدیگر پیشنهاد کنند، از یکدیگر انتقاد کنند و با عقاید یکدیگر مخالفت و یا موافقت کنند. در داخل گروههای یادگیری مشارکتی دانش آموزان یاد می گیرند که چگونه با همسالان خود تعامل داشته باشند و چگونه مشارکت خود را در جامعه و مدرسه افزایش دهند. یادگیری مشارکتی یک روش همسال محور است که عملکرد تحصیلی را بالا می برد و ارتباطات اجتماعی

مثبت را پایه گذاری می کند در روش یادگیری مشارکتی دانش آموزان مهارت های اجتماعی را از طریق مشارکت در فعالیت های گروهی کسب می نمایند .

پیشنهادهات

در جهت اجرایی شدن شیوه های تدریس مشارکتی در کلاس های درس باید در معلمان انگیزه کافی ایجاد شود . به نظر می رسد بسیاری از معلمان به جهت عدم آگاهی از فواید این روش، آن را به کار نمی گیرند، بنابراین باید معلمان آموزش های لازم را در این زمینه ببینند و تیم آموزش و پرورش استفاده از این روش (مشارکتی) را مورد حمایت قرار دهد.

منابع

- اندیشه، مریم و بریسم، مصطفی و آباریکی، راضیه و کریمی، صدیقه، ۱۴۰۲، تاثیر یادگیری مشارکتی بر بهبود مهارت های اجتماعی دانش آموزان، اولین همایش ملی مهارت های نو در روانشناسی و علوم تربیتی، تهران
- تناگوی محرر ، غلامرضا ؛ تناکیان ، سیما ؛ حکمت پور ، آمنه ؛ سرحدی ، فاطمه ؛ (۱۳۹۶) ، بررسی رابطه یادگیری مشارکتی و مهارت های اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان (مطالعه موردی: دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهرستان زاهدان) ، فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی ، دوره ۳ ، شماره ۲ ، ۱۷۱ - ۱۶۲
- رضایی شریف، علی؛ محمود قاضی طباطبائی، الهه حجازی، جواد اژه ای ؛ بررسی دیدگاه دانش آموزان درباره پیوند با مدرسه: یک مطالعه کیفی مجله روانشناسی، سال شانزدهم، شماره یکم، ۱۳۹۰ ، ۳۵ - ۱۶
- رهبری، مسعود و طوسی، فاطمه، ۱۳۹۹، اثربخشی تدریس به روش یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت های اجتماعی دانش آموزان، هشتمین کنفرانس بین المللی روانشناسی، مشاوره و علوم تربیتی
- سیف، علی اکبر (۱۳۸۷) . روان شناسی پرورشی (روان شناسی یادگیری و آموزش)، نشر دوران، تهران
- سیف، سوسن، کدیور، پروین، کرمی نوری، رضا، لطف آبادی، حسین. ؛ (۱۳۸۱) ، روانشناسی رشد ، قم: چاپ مهر
- شکاری ، عباس ؛ ۱۳۹۱ ، تاثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت های اجتماعی دانش آموزان ، فصل نامه راهبردهای آموزش ، دوره ۵ ، شماره ۱
- طاهری ، عبدالمحمد ؛ زیارت زاده ، سارا ؛ ۱۳۹۴ ، تاثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت های اجتماعی دانش آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی شهر بوانات در سال ۹۱ - ۹۰ ، سومین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در مدیریت ، اقتصاد و حسابداری ، استانبول ، ترکیه
- عباسی اصل، رویا، سعدی پور، اسماعیل، اسدزاده، حسن. (۱۳۹۵). مقایسه اثربخشی سه روش یادگیری مشارکتی بر مهارت های اجتماعی دانش آموزان دختر پایه دوم راهنمایی. رویکردهای نوین آموزشی، ۱۱(۱)، ۱۰۵-۱۲۴

فرجی دشت ، بهروز ؛ ۱۳۸۹ ، یادگیری مشارکتی و رویکرد های آن ، <http://farajidasht.blogfa.com/post/25> ،

قشلاقی رحیمی ، آیلین ؛ ۱۴۰۱ ، اختلال یادگیری چیست و چگونه درمان می شود؟ ، <https://doctoreto.com/blog/learning-disability/>

کرامتی، محمدرضا (۱۳۸۶). تأثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی ریاضی، مجله روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران. ۳۷ (۲)

محمدی، احمد؛ اختلالات یادگیری در دانش آموزان، ۱۳۹۱، <http://4948907960.blogfa.com/post/36>

نوروزی، زهره، ۱۴۰۰، تبیین نقش یادگیری مشارکتی بر ارتقاء فرآیند یادگیری و مهارت های اجتماعی دانش آموزان، هشتمین همایش ملی تازه های روانشناسی مثبت، بندرعباس

هاشمی، جعفر؛ مهارت های اجتماعی، ۱۴۰۰، <http://jafarhashemlou.blogfa.com/post/2449>

هاشمی مهر، منیژه؛ ۱۳۹۷، مقایسه تأثیر یادگیری مشارکتی، انفرادی و تلفیقی بر کاهش مشکلات یادگیری و افزایش عمق یادگیری در دانش آموزان دارای مشکلات یادگیری، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی

Gresham FM, Elliot SN. Social skills rating system (Manual). American Guidance Service 1990, USA